מ: התכלת פרק רביעי מנחות

שמא יקרע סדינו בתוך ג'. פי' בקונטרס בתוך שלש לכנף וכשיתפרנו בחוטי פשתן יגיע סוף החוטין תלויין שם לציצית והוה ליה תעשה ולא מן העשוי ואפי' לרבנן דאמרי (לעיל דף לח.) דתכלת אינה מעכבת את הלבן היינו כשיש ד' חוטין אבל הכא דליכא אלא ב' לא מיהו הוה ליה למינקט משום דבעינן טוויה או תלייה לשמה אבל תעשה ולא מן העשוי ליכא לפי מה שאפרש לקמן גבי עשאה מן הקושים ומן הגרדין וכו' והא דתניא לקמן (דף מא.) טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור חוץ ג' רבי מאיר אומר לא יתפור ותכ"א יתפור אפי' פ) לרבנן גזרינן שמא יתפור והא בו ליחוד כללים ומיהו קשה מההוא דרב הונא דאמר לקמן (דף מא.): רמוק מן הכנף ד' הוי מלות ציצית אבל מבריימתא דמסיקי ליכא לאקשויי דהא מפרשינן בסמוך דיון שפלגנו שלש לכך צריך לפרש חוץ שלש היינו שנקרע הכנף שהציצית תלוי בה ולא נשמייר ג' והוי כלילו נפסק לגמרי אבל אם נשמייר בו ג' נדברי הכל מיבור מעלית הוי והשתא שמעתין כר' מאיר אמיא והא דלא גזרינן שמא יקרע כולה דהא לא טעו והא דמשמע פ' דס מעלת (וכתוס דף לד:) גבי בגד שיצא חוץ לקלעים דאפילו נשמייר בו ג' אלא שאין בו כדי מעפורת לא חשיב מיבור ונפרק הטור והרוטב (מוצין דף קכג:) מוכח דכדי מעפורת הוי טפי מג' שאני התם דכל הבגד נקרע אבל הכא שאינו נקרע רק מתיכה לא הוי ש"ש כפסול: כ) **ר' זירא אמר.** משמע דרב זירא לאו היינו רבי זירא ולא כפירוש הקונטרס בכתובות (דף מג.):

משום כסות לילה. ר"ת פי' דכן עיקר כדאיתא פ' במה מדליקין (שבת דף כה:) ואינהו סברי משום כסות לילה מתוך כך יש להוכיח מכאן דהלכה כר' שמעון [1] דלילה לאו זמן ציצית היא ועוד אמרינן פ' במה מדליקין (דף מ.) אשר תכסה בה למה לי לאתויי כסות קומה והיינו כר"ש דלרבנן דרבי שמעון מוקמינן ליה לרבות בעלת חמש אלמא קסבר הש"ש כר"ש אמא ועוד בפ' ב' דברכות (דף יד:) אמרינן שלא היו אומרים בתפלת פרשת ציצית בלילה [ורב יוסף אמר עלה] כמה מעלית אלי שמעתא ותסיק בריימתא נמי פ"ק דזבחים (דף יח:) כר' שמעון מוקי ורב יהודה דרמי מלכתא לפרומתא דאינשי ביתיה לקמן (דף מג.) ופ"ק דסוכה (דף יא.). ר"י לגבי היה עושה כן ופ"ק דברכות (דף יג.) אמר ר' יהושע בן קרחה למה נסמכה פרשה וכו' לומר שזו טהגת בין ביום בין בלילה חז אינה נוהגת אלא ביום ואורי"ת אע"ג דכסות יום חייב אפי' בלילה וכסות לילה פטור אפי' ביום מכל מקום מיקרי שפיר זמן גרמא שהיום גורם לחייב המלבוש מיהו בירושלמי דקדושין ומוסיפתא גרסינן אחז היא מלות עשה שלא הזמן גרמא כגון אבילה ושילות הקן ומעקה וציצית ורבי שמעון פוטר את הנשים מן הציצית אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי שהיא מלות עשה שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור אמר ר' אילא טעמא דרבנן שאם היתה עליה המיוחדת ליום ולילה חייבת ונספרי נמי תניא על כנפי בגדיהם שומע אני אף בעלת ג' וכו' שומע אני אף כסות לילה במשמע מ"ל ורחיתם אותו ביום ולא בלילה ואם היתה עליה מיוחדת ליום ולילה חייבת בציצית וא"ע: **והאמר ר' זירא** הטיל למוטלת בשירה. תימה היכי ס"ל דרבי זירא לית ליה תעשה ולא מן העשוי הא [2] ר' זירא גופיה אית ליה לעיל וי"ל דס"ל כיון דתמילת הנתמן לשם מצוה לא שייך ביה תעשה ולא מן העשוי אבל לעיל ב' מתן נתבעלה הנתמן: **בבל** תוסיף **קאי מעשה לא** הוי. דכיון דעביד איסורא לא משיב עשייה ונשעת קלינת הרשאוטים זו היא עשייתן ולא דמי להיתה דפ' קמא דסוכה (דף יא.) דלא אמרינן קליפתן זו היא עשייתן וע"ע: **ממאי** דנבראו לאוסופי קמיבריון. פ) אפילו למאן דאמר כפ' בתרא דעירובין (דף ק.) דלענבות משום כל תוסיף לא בטי כוונה ומשמע נמי בהנהו פירקא דלרבי יהושע לא בטי כוונה מ"מ הכא מודה דליכא כל תוסיף כיון דלבטולי קמיבריון:

תכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה. מדקאמר ואפילו ולא קאמר אפי' כלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה אינטריך לאשמועינן דתכלת אין בה משום כלאים וכי האי גוונא דיש פ' ערף בקלפי (יומא מו.) אומר היה ר"מ אבני עולת חול שנימותרו עושה להן מערכה ומזרקן ואפי' בשבת ומוכחא [3] סוגיא דהתם דתרתי מילי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי אתיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות שאינו מיוחד רק פ) לילה (ור"ת פותר פירוש שלמעלה) דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין (דף לד.) ותדע דאמרינן

חמץ בפסח כו'. כשהיו מעברים שנה היו שולחין אגרות לגולה לעשות ב' חדשים כדאמרינן בפ' קמא דסנהדרין (דף יא.) מודעין אגמונא לכון כו': **הא מילתא אמרי.** אלא הכא [4] ואמרי במערבא משום רבי זירא כשיתפו הכי אסרו ציצית בסדין: **גזירה** [5] **משום שמא יקרע סדין.** קודם לכן כתוב ג' אגבעות [6] לשפת הכנף להיינו מקום הציצית: **ויפרנו.** בחוטי פשתן ויגיע סוף החוטין תלויין שם ואמר כך יתן בה שני חוטי תכלת וילרך אותן שנים של לבן עמהם: **וסברה אמרה מעשה ולא מן העשוי.** ונמצאת ציצית פסולה והוו כלאים שלא במקום מצוה: **מעשה ולא מן העשוי.** דפסול היינו [7] שעושה מתמילה שלא לשם ציצית ולא נעשה כמצותו ואחר כך מתקנו קרינן ביה [8] ולא מן העשוי ונמצאת ציצית פסולה: **שרא ר' זירא לדיניה.** המיר ציצותיו מסדינו שהי' של פשתן ונטלן משום שמא יקרע והייני דאמר רבא אותמר במערבא משמיה דרבי זירא אותמר כו' ה"ג **ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה.** שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה: **וכנפיה של עור.** שנתתו קרויה ותלה בהן עור: **אויל בחר כנף.** ועביד איפכא: **טעיל.** ג' ציצית לבעלת ג' כנפים ואחר כך תלה בהן קרן ל' ועשה בו ציצית פסולה דג' רקעות עשויין מתחילה שלא כמצותה וכי הדר מתקנה איכא תעשה ולא מן העשוי: **חסידים.** זרחין במצות: **כיון שאחרנו.** בטלית ג' אגבעות [9] דמיקרי בגד כדאמרינן לגבי טומאה [10]: **היו מטילין בה אכלה.** בשני קרייה ולכי גמרי לה היו מטילין לבגדים אחרים ולא אמרינן תעשה ולא מן העשוי. [11] ואע"ג דלא הוה מתיילין בציצית עד שתהא כדי שיתכסה בה קטן ראשו ורובו כדלקמן (פא) [12] שכל ציצית שלא בשעת מתמילתה לשם ציצית אע"פ בשעת שלא לצורך איכא מן העשוי דהא הכא שלא לצורך עשיית דלא היו לה אלא ב' קרעות דאילו קרעותיה האחרים אינן ראויין לציצית שהרי סופו להוסיף עליה הרבה והויא לה ציצית למעלה מג' ואנן תוך שלשה בעינן [מא.]: **כיון** [13] **שפלגו בה ג'.** כיון שהגיעו לג' אגבעות האחרונים מטילין לה תכלת מיד ולא משהו לה מידי דהשתא ליכא למימר תעשה ולא מן העשוי דהא מכיון שהגיעו לתוך ג' האחרונים הוו להו אותן שתי קרעות נמי דראויין לציצית שכשתגמר נמלאת ציצית בתוך ג': **הטיל למוטלת.** שהיה בה ד' ציצית והטיל לה ד' אחרים [14] כשרה בהני נתרלאי ואע"ג דהדר פסקינהו לקמאי. והא הכא דשלא לצורך עבדינהו בשעת עשייה ומכשרת בהו: **אמר רבא.** לעולם שלא לצורך מן העשוי קרינן ביה והכא להכי מכשרת בנתרלאי דקאי בגד תוסיף כי עבדינהו ולא הוי מעשה דכיון דעובר על דברי תורה לא מיקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי הוי הוא עשייתן דנתרלאי [15] (עשיה) [16] אבל שלא לצורך דבעלת ג' שאינו עובר עליהן הוי מעשה לאקרויי ציצית העשויה בפסולו ואיכא כשגומרה תעשה ולא מן העשוי [17]: **מעשה איכא.** והדר קושית לדוכתה: **אבלה אין [בה] משום כלאים.** קמ"ל דהכי קאמר ציצית [18] אין בהם משום כלאים ואפילו כו':

והגדול

חמץ בפסח ויוה"כ דכרת סמכינן [1] אדיסקי הכא דעשה בעלמא לא כל שכן אלא אמר רבא הא מילתא אמרי ואיתמר במערבא משום דרבי זירא כוותי שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי שרא רבי זירא לסדיניה רב זירא אמר גזירה [2] נמי משום [3] כסות לילה ואמר רבא הא [4] מילתא אמרי ואיתמר במערבא משמיה דר' זירא כוותי: [5] היא של בגד וכנפיה של עור חייבת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה מאי טעמא עיקר בגד בעינן [6] רב אחאי אזיל בתר כנף אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא [7] הטיל לבעלת שלש והשלימה לארבע פסולה [8] [משום] תעשה ולא מן העשוי [9] מיתיבי [10] חסידים הראשונים כיון שארגו בה ג' היו מטילין לה תכלת אימא כיון [11] שפצעו בה ג' היו מטילין לה תכלת ומי אמרינן תעשה ולא מן העשוי (איני) [12] והאמר ר' זירא הטיל למוטלת בשירה אמר רבא [13] השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי מתקיף לה רב פפא [14] ממאי דנבראו לאוסופי קא מיכוין דלמא לבטולי [15] קא מיכוין ובל תוסיף ליכא מעשה איכא אמר ר' זירא אמר רב מתנא אמר שמואל תכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה מאי טלית פטורה אילימא דלית בה שיעורא והתניא [16] טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו

והגדול

מסורת הש"ס

א) ברכות מה:. ב) ל"ק. ג) [נקמן מא.], ד) [ומדבר קטן], ה) [שבת מז:]. ו) מלאת שבל ציצית שנעשית מתמילתה כי לצורך ליכא מן. ל"ק. ז) ר"ש פ"ז מ"ז, ח) [הוה עושין ועשיתן דמתלאי עביה יעבי"ן], ט) [ביצה מאיר נזיר]. ל"ק. י) לקמן מב., כ) אפילו לרבא דאמר בס"ג דר"ש דף כח ע"ב דלעניר תעשה כי בלילו ומ"ש בפנים פ"ב דעירובין ד"ה ר"מ דכמותו דהתם אינו מחיבר כלל אי כמי כוותה אי לא. ל"ק. ל) מנחות. ל"ק. מ) לילה דכסות יום חייב אפי' בלילה ור"ת מחמ פירוש לעיל וכן פ"ק כי ורבינו מ"ר. ל"ק.

הגהות הב"ח

(פ) רש"י ד"ה כי היי מטילין וכו' מלקמן אלמא דכל ציצית שנעשית מתמילתה אע"פ שנעשית שלא לצורך ליכא מן העשוי:

מוסף רש"י

בכסות לילה. כסות המיוחד לצלות (שבת כז.).

רבינו גרשום

אחמין בכסות ויוה"כ דאיסור כרת סמכינן אדיסקא שקולתין לצלה בשבעבריו אדר או אלול: הכא דעשה בעלמא הוא דכתיב ועשו להם ציצית לשמן לא כ"ש דסמכינן: אלא סה טעם אמורה גזירה שמא יקרע פריינו בתוך ג' אצבעות סמוך לכנף מקום שראוי להטיל ציצית ויתפרנו להקרע בחוט של צמר או של פשתים ופעמים שמשתייר מן החוט של חפר ורעשנו ציצית עם חוטין אחרים והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי ולא דוי ציצית ועובר משום כלאים. מאי טעמא. האי דכתיב על כנפי בגדיהם בעינן עיקר טלית רובו שיהא של כנר: אמר רב פתורא הטיל ציצית לבעלת שלש כנפים והשלימה לד' שעשה כנפים דכי הטיל לבעלת ג' לא הוי ציצית דלאו בת חיובא היא והיא שעתא דעל ארבע כנפות כתוב אמר רחמנא ולא על ג' וכי משלים לה ד' לאו כלום הוי דהני תלת מיתתי כמו שלא נעשו לשום ציצית ולא בצי למיתשבינהו השתא דתעשה אמר רחמנא בעידן חיובא ולא מן העשוי כבר שלא בזמן חיובא: חסידים הראשוני' כיון שארגו בה בטלית ג' אצבעות היו מטילין לה תכלת לאותן שתי כנפים מפני שהיו ודאיי' במצות וכי משלמי לה לטלית כולה דמו לה ב' ציצית האחרים אלמא לא אמרי' תעשה ולא מן העשוי כבר: אימא כיון שבעבו בה שלישה כלומר כיון שנמרו ג' אצבעות האחרונים לא הוו משהו לה אלא לאלתר דמו לה תכלתא וכל הכנפים ביחד: והאמר ר' זירא הטיל למוטלת. היינו שהטיל ציצית אחרים לסדין שכבר היתה מוטלת לה ציצית כשרה ואין בה חיוב כלאים דחשבינן להו כמי שהטילן כולן ביחד דמי דלא אמרינן כי ימי הני בתראי לאו בת חיובא הואי דכבר היו לה ציצית הא נמי שהטיל לבעלת ג' כי חזר והטיל הרביעי ליחשבון בדשיל עבשיו כולן ביחד הוו ולא הפסל. אמר רבא מהא לא קשיא דהאי הטיל למוטלת משום הכי כשרה בבבל תוסיף (בעל) קאי אבל מעשה לא הוי הנך בתראי לצורך תיקון הטלית שכבר היא מתוקנת והוי כמאן דליתנהו משום הכי בשרה. אבל הכא בהטיל לבעלת ג' מעשה לא עביד דהשתא הוא דמיתקנא כר משיי ביה האי ציצית רביעי. וכיון דהנך ג' קמאי לאו בכשירות עבדינהו קיינא ביה תעשה ולא מן העשוי הלכך פסולה: מתקיף לה רב פפא לאחי תירגן דרבא מאי דהאי גברא דהטיל למוטלת לאוסופי קא מיכוין ולא לבטל כך קאמרת דלמא לבטולי הנך קמאי קא מיכוין ומעשה איכא דהשתא הוא דקא עביד מעשה ואפילו הכי אמר רבי זירא דכשרה דדסי כמו שהטילן ביחד דאי לא אשכיון בה אמאי כשרה הא הוי הנך קמאי כלאים אלא שמע מינה דחשבינן להו כציצית הכא נמי בהטיל לבעלת שלשה אע"ג דהשתא קא עביד מעשה כי השלימה אמאי פסולה דאשכיון נמי כמו שהטילן ביחד אלא דאי קשיא: תכלת בסדין אין בה משום כלאים ואפילו בטלית שהיא פטורה מן הציצית אין בה משום כלאים: אילימא דלית בה שיעורא כדי להתכסות:

א) גרסה דל"ל תקשי מהכא על דברי רב דאמר לקמן (דף מא) דאמר אדרבא וכו'

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com